



قربان؛ عید گذشتن از برترین دارایی‌ها / حفظ جان انسان بالاتر از عبادت است

عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان بیان کرد: انسان عابد و مؤمن در عید قربان از یکی از بهترین دارایی‌های خود می‌گذرد تا نیازمندان از آن استفاده کنند و این کار را فقط برای تقرب به خداوند متعال انجام می‌دهد.

تاریخ: ۱۰ مرداد ۱۳۹۹ - ۱۰:۱۷

کد خبر: ۳۹۱۳۷۰۸



حجت‌الاسلام محمد سلطانی، عضو هیئت علمی گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه اصفهان، در گفت‌وگو با ایکننا از اصفهان، درباره فلسفه عید قربان، اظهار کرد: ادیان توحیدی با آیین حنیف ابراهیمی آغاز شدند و حضرت ابراهیم(ع) پایه‌گذار این دین محسوب می‌شوند، البته تعداد کمی از دودمان ایشان به این دین پای‌بند بودند، به ویژه آن دسته که در حجاز و منطقه عربستان زندگی می‌کردند، یعنی اسماعیل(ع) و فرزندانش که در طی قرون بعدی قبیله قریش را تشکیل دادند. برخی از آنها به

آیین حنیف ابراهیمی و دین یکتاپرستی پای‌بند بودند و قوانینی نظیر دوری از بت‌پرستی، عدم مصرف شراب و نظام‌مند بودن ازدواج را رعایت می‌کردند. این آیین در میان بنی‌هاشم که تیره مهمی از قریش محسوب می‌شدند، رواج کامل داشت و پیامبر اکرم(ص)، پدر، پدربزرگ و برخی از عموهایشان پیرو آیین حنیف ابراهیمی بودند تا اینکه ایشان خودشان به رسالت مبعوث شده و دین یکتاپرستی را احیا کردند.

وی افزود: یکی از آیین‌های مهم دین حنیف ابراهیمی، مراسم حج است که به ویژه در ماه ذی‌الحجه برگزار می‌شود و از اول ذی‌الحجه تا نیمه این ماه اوج اعمال حج است. حاجیان در روز نهم ذی‌الحجه یا روز عرفه باید از اذان ظهر تا اذان مغرب در صحرای عرفات حاضر باشند و در آنجا به دعا و مناجات بپردازند. آنها شبانگاه به سمت سرزمین مشعر که میانه عرفات و منا است حرکت می‌کنند، شب عید قربان را در منا می‌گذرانند و در روز عید قربان یا دهم ذی‌الحجه در منا اعمالی را انجام می‌دهند، به جایگاه شیطان سنگ می‌زنند که به معنای دوری جستن از شیطان و نمادهای شیطانی است و در آنجا یکی از سه حیوان گوسفند، گاو و شتر را قربانی می‌کنند و می‌توانند هم خودشان از گوشت آن استفاده کنند و هم به نیازمندان دهند.

سلطانی بیان کرد: علاوه بر دعا و مناجات که در همه اعمال عمره و حج جریان دارد و طواف که یکی از سه عبادت اصلی ادیان ابراهیمی است، مسئله قربانی کردن یا گذشتن از برترین دارایی‌ها مطرح می‌شود. در گذشته و همچنین در زمان ما، یکی از برترین دارایی‌ها که ارزش افزوده داشته و دارد، انواع دام به حساب می‌آید، چون خوراک و پوشاک انسان را تأمین می‌کند. در واقع فرد یکتاپرست از یکی از بهترین دارایی‌های خود می‌گذرد تا نیازمندان از آن استفاده کنند و این کار را فقط برای تقرب به باری تعالی انجام می‌دهد.

عید و عبادت با هم پیوند دارند

وی اظهار کرد: در زمان حضرت ابراهیم(ع) و حتی پس از ایشان، قربانی کردن انسان به ویژه انسان‌های ضعیف و بردگان برای خدایان موهوم یکی از مناسک و آداب آیین‌های بت‌پرستی بود و حتی هم‌اکنون نیز قربانی کردن انسان‌های بی‌گناه یکی از آداب آیین‌های شیطان‌پرستی است. در واقع حضرت ابراهیم(ع) با تأسیس و بنیان نهادن آیین حج، در نظر داشته است که قربانی کردن انسان را منسوخ کند و به انسان‌ها این ادب را یاد بدهد که اگر می‌خواهند در مقابل خدای حقیقی از چیزی بگذرند، باید از اموال و دارایی‌های خودشان باشد، نه اینکه انسان دیگری را فدای باورهای خودشان کنند.

سلطانی با بیان اینکه عید قربان و فطر دو عید اسلامی هستند که همه مذاهب اسلامی به این دو اعتنا دارند، ادامه داد: این اعیاد در پایان یک دوره عبادت فرا می‌رسد؛ عید فطر در پایان یک ماه روزه‌داری و عید قربان در اوج عبادت حج. البته عبادت حج بعد از عید قربان نیز ادامه پیدا می‌کند، ولی عید قربان اوج آن محسوب می‌شود. در واقع نزدیکی دو مفهوم عبادت و عید در اسلام قابل توجه است، یعنی عبادت باید موجب شود که ما از قید خواهش‌های نادرست نفس و پندارهای موهوم و غیرمنطقی آزاد شویم و به اختیار خودمان، بند بندگی خداوند را به گردن بیاویزیم و خود را بنده او بدانیم. در پایان این عبادت‌ها، انسان مومن از قید و بندهای مختلف رها می‌شود و در سیطره و سلطنت الهی قرار می‌گیرد، آن وقت است که شادمان و خوشحال شده و آن روز برایش عید می‌شود.

وی تصریح کرد: عید قربان یادآور اعمال حج و به ویژه یادآور بندگی حضرت ابراهیم(ع) و هاجر است که به فرمان خدا گردن نهادند. خداوند به آن حضرت فرمان داد که همسر و فرزند خردسالش را از سرزمین خوش آب و هوای فلسطین به صحرای بی‌آب و علف و تفتان حجاز بیاورد و بازگردد. حضرت ابراهیم(ع) و همسرش این فرمان را اطاعت کردند و تسلیم آن شدند. ما نیز وقتی حج به جا می‌آوریم، از وطن خود دل می‌کنیم، سختی‌ها و هزینه‌های سفر را بر خودمان سهل و آسان می‌کنیم و همان کردار حضرت ابراهیم(ع) و هاجر را دوباره انجام داده و نشان می‌دهیم که به خدا ایمان داریم و فرمان او را اطاعت می‌کنیم.

سلطانی در پاسخ به این سؤال که رویکرد جوامع اسلامی به مسئله تعطیلی حج در شرایط شیوع کرونا چه باید باشد، گفت: در شریعت اسلامی واجبات مختلفی وجود دارد، مثل نماز، روزه، حج، زکات، خمس و ... نکته مهم این است که این واجبات درجه‌بندی دارد و وجوب و الزام برخی از آنها بیشتر است. مثلاً اگر در حال خواندن نماز باشیم و کودک خردسالی در حال انجام دادن کار خطرناکی باشد، واجب است که نماز را قطع کنیم و آن کودک را از خطر یا حتی احتمال خطر نجات دهیم. بنابراین در شریعت اسلامی پس از توحید و یکتاپرستی، دومین و مهم‌ترین واجب، حفظ جان انسان‌هاست و همه عبادت‌های دیگر مثل نماز و روزه و حج، مستحبات و بزرگداشت ائمه اطهار(ع) در اولویت بعدی قرار دارند.

حفظ جان واجب است

وی تصریح کرد: در مباحث فقهی و اصولی این بحث مطرح شده است که اگر کسی عبادتی انجام دهد که ضرر و زیان عمده‌ای به او بزند، چنین عبادتی باطل است و پذیرفته نیست و آن فرد نه تنها ثوابی نمی‌برد، بلکه گناه انجام می‌دهد. خداوند عبادتی که جان انسان را به خطر بیندازد، چه جان عبادت‌گزار و چه جان انسان دیگر را نمی‌پذیرد و آن عبادت به نحوی گناه است. اگر بخواهیم احساسی صحبت کنیم، ممکن است کسی بگوید در این شرایط جامعه عزاداری و زیارت رفتن آزاد باشد و هر کس هم بیمار شد یا جاننش را از دست داد، مسئله‌ای نیست، ولی این حرف شرعی نیست و حفظ جان واجب است.

سلطانی افزود: در مقاتل آمده است که امام حسین(ع) در شب عاشورا به اصحاب خود فرمودند اگر کسی دینی به گردن دارد یا مالی از دیگران نزد او امانت است، از من جدا شود و امانت را به صاحبش برگرداند، من دوست ندارم کسی در لشکرگاه من باشد و فردا به شهادت برسد، در حالی که دینی به گردن دارد و امانتی نزد اوست. در واقع امام(ع) رد امانت و حقوق دیگران را مهم‌تر از یاری کردن خود قرار داد، حتی زهیر بن قین که تاجر بود و اموالی از دیگران نزد خود داشت، آنها را به همسرش سپرد و به امام پیوست. اگر ما مدعی پیروی از امام حسین(ع) هستیم، باید همین‌گونه باشیم. ایشان حق مالی دیگران را مورد توجه قرار داد و ما باید حق جانی آنها را مورد توجه قرار دهیم. اینکه ما مجلسی برگزار کرده و جان دیگران را به خطر بیندازیم، مورد پسند خودمان است یا امام حسین(ع)؟ به نظر من، این شرایط آزمون بزرگی برای پیروان اهل‌بیت(ع) است که آیا خواست و پسند خودشان را مقدم می‌دارند یا خواست و پسند خدا و ائمه اطهار(ع) را؟ خداوند حفظ جان انسان را برتر از عبادت قرار داده و ائمه اطهار(ع) احقاق حقوق دیگران حتی حقوق مالی آنها را برتر از یاری خودشان قرار داده‌اند. مجالس اهل‌بیت(ع) باید به گونه‌ای برگزار شود که مورد قبول خداوند قرار گیرد و جان کسی به خطر نیفتد.